

Klachten van algemene strekking en vragen om informatie

Er zijn altijd verzoeken waarvoor wij ons onbevoegd moeten verklaren. Deze zenden wij systematisch door naar de meest aangewezen instelling of dienst.

Wij gaan hier dieper in op twee categorieën:

- de klachten van algemene strekking die handelen over het pensioenbeleid zelf en de politieke keuzes die daarbij gemaakt zijn;
- het aanzienlijk aantal vragen om informatie.

Klachten van algemene strekking

Deze klachten handelen niet over de werking of de beslissingen van de pensioendiensten.

De verzoekers zijn het oneens met de bestaande pensioenregeling. Zij richten zich tot ons in de hoop dat wij zouden tussenkomen om de wetgeving te laten wijzigen.

Dikwijls is het louter ongenoegen over het pensioenbedrag het onderliggend motief. Soms wordt de wetgeving als onrechtvaardig of discriminerend aangevoeld.

Enkele voorbeelden

Om de problematiek herkenbaarder te maken, beschrijven wij hier enkele individuele gevallen.

Toekenningsvoorwaarden en berekening van het pensioen in de werknemersregeling

Toepassing van de eenheid van loopbaan – Keuze van de meest voordelige jaren in de berekening van het pensioen ongeacht het betrokken stelsel

De heren Caprasse en Ysaye bekomen een rustpensioen voor een gemengde loopbaan als werknemer en als zelfstandige.

Tot hun verwondering stellen zij vast dat de beperking tot de eenheid van loopbaan integraal wordt doorgevoerd op hun loopbaan als zelfstandige ondanks het feit dat in hun loopbaan als werknemer minder voordelige jaren voorkomen.

Bedenkingen

Aangezien in beide gevallen de klacht betrekking had op de wetgeving op zich moest de Ombudsdienst Pensioenen zich in beide gevallen onbevoegd verklaren.

De Ombudsdienst Pensioenen ontvangt elk jaar opnieuw verschillende klachten betreffende deze beperking tot de eenheid van de loopbaan.

In ons jaarverslag 1999 (pagina 61 tot en met 66) hebben wij reeds uitvoerig de algemene principes inzake de beperking tot de eenheid van loopbaan besproken en deed de Ombudsdienst Pensioenen reeds een aanbeveling (Algemene Aanbeveling 3, JV 1999, pagina 149) om de discriminatie tussen de werknemers en zelfstandigen weg te werken.

In ons JV 2000 (pagina 178) maakten wij reeds melding van het feit dat deze aanbeveling ter sprake was gekomen in de Openbare Vergadering van 23 juni 2000 van de Commissie voor Sociale Zaken van de Kamer van Volksvertegenwoordigers.

De Minister antwoordde toen dat “Om discriminaties tussen de twee pensioenstelsels te vermijden, zullen mijn diensten onderzoeken of het pensioenstelsel van de werknemers in loondienst kan worden aangepast”.

Door de Wet van 11 mei 2003 wordt artikel 10 bis, 1ste lid van het koninklijk besluit nummer 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust-en overlevingspensioen voor werknemers als volgt gewijzigd:

“Wanneer de werknemer aanspraak kan maken op een rustpensioen krachtens dit besluit en op een rustpensioen of een als zodanig geldend voordeel krachtens één of meer andere regelingen en wanneer het totaal van de breuken die voor elk van die pensioenen de belangrijkheid ervan uitdrukken de eenheid overschrijdt, wordt de beroepsloopbaan die voor de berekening van het rustpensioen in aanmerking wordt genomen verminderd met zoveel jaren als nodig om genoemd totaal tot de eenheid te herleiden. Bij samenloop van een rustpensioen krachtens dit besluit en een rustpensioen krachtens het koninklijk besluit nummer 72 van 10 november 1967 betreffende het rust-en overlevingspensioen der zelfstandigen worden voor de toepassing van deze bepaling de minst voordelige jaren in mindering gebracht, ongeacht het stelsel waarin deze jaren gepresteerd werden”.

Het artikel 19 van het koninklijk besluit nr. 72 van 10 november 1967 betreffende het rust-en overlevingspensioen voor zelfstandigen, afgeschaft door de wet van 6 februari 1976 en opnieuw ingevoerd door de wet van 15 mei 1984 werd als volgt gewijzigd:

“Wanneer de zelfstandige aanspraak kan maken op een rustpensioen krachtens dit besluit en op een rustpensioen of een als zodanig geldend voordeel krachtens één of meer andere regelingen en wanneer het totaal van de breuken die voor elk van die pensioenen de belangrijkheid ervan uitdrukken de eenheid overschrijdt, wordt de beroepsloopbaan die voor de berekening van het rustpensioen in aanmerking wordt genomen verminderd met zoveel jaren als nodig om genoemd totaal tot de eenheid te herleiden. Bij samenloop van een rustpensioen krachtens dit besluit en een rustpensioen krachtens het koninklijk besluit nummer 50 van 24 oktober 1967 betreffende het rust- en overlevingspensioen voor werknemers worden voor de toepassing van deze bepaling de minst voordelige jaren in mindering gebracht, ongeacht het stelsel waarin deze jaren gepresteerd werden”.

Door deze beide wijzigingen komt de wetgever tegemoet aan de door ons in ons JV 1999 geformuleerde aanbeveling.

Wij stellen echter vast dat tot op heden de voor de praktische uitvoering onontbeerlijke uitvoeringsbesluiten nog steeds niet verschenen zijn, zodat deze wetwijziging tot op heden dode letter blijft.

Toekenningsvoorwaarden en berekening van het pensioen in het ambtenarenstelsel

Geen pensioen in de openbare sector voor een bijambt uitgeoefend voor 31 december 1976 – Overdracht van bijdragen naar de werknemersregeling zonder pensioenvoordeel

Mevrouw Tervaere was onderwijzeres. Zij oefende deze functie uit in hoofdambt en gedurende een tiental jaren ook in bijambt. Zij was in beide functies vast benoemd. Zij ontvangt enkel voor haar hoofdambt een pensioen in de openbare sector.

Zij krijgt geen pensioen voor haar bijambt, noch in de openbare sector, noch in de regeling voor werknemers.

Bedenkingen

Het onderwijzend personeel dat vast benoemd is kan een pensioen bekomen in de openbare sector op voorwaarde dat :

- het tenminste vijf voor het pensioen in aanmerking komende dienstjaren bewijst;
- het in aanmerking komende diensten presteerde na 31 december 1976.

Mevrouw Tervaere heeft haar bijambt uitgeoefend van 1965 tot 1975 of in totaal zo'n 10 jaar. Omdat zij niet voldoet aan de tweede voorwaarde moet de PDOS haar het rustpensioen weigeren.

Diensten die geen aanleiding geven tot de toekenning van een pensioen in de openbare sector kunnen in de regel wel in aanmerking komen voor een pensioen in de regeling voor werknemers op voorwaarde dat de overeenstemmende bijdragen worden overgedragen naar de RVP.

De RVP moet na de overdracht van bijdragen de rechten onderzoeken in de regeling voor werknemers.

In het geval van mevrouw Tervaere werd de overdracht van bijdragen wel degelijk uitgevoerd maar leidde uiteindelijk tot niets.

Artikel 10 bis van het koninklijk besluit nr. 50 van 24 oktober 1967, ingevoerd door de wet van 15 mei 1984 tot harmonisering in de pensioenregelingen, bepaalt dat de som van de loopbaanbreuken in de verschillende stelsels niet hoger mag zijn dan de eenheid.

Mevrouw Tervaere geniet reeds een pensioen voor een volledige loopbaan in de openbare sector. De RVP kan dan ook geen pensioen meer toekennen in de regeling voor werknemers.

Hoewel de wettelijke bepalingen correct werden toegepast roept de situatie van de betrokkene een aantal vragen op. Tien jaren van haar loopbaan werden op die manier weggeveegd en men kan dan ook de ontsteltenis van de betrokkene begrijpen.

Zij onderstreept terecht dat indien zij haar ganse loopbaan in de regeling voor werknemers had uitgeoefend zij wel degelijk recht zou hebben op een pensioen voor het geheel van haar prestaties, eventueel wel beperkt tot de bij wet voorziene loonplafonds.

Anderzijds zou zij recht gehad hebben op een tweede pensioen in de openbare sector voor haar bijambt indien zij één enkele dag in aanmerking komende prestaties zou geleverd hebben na 31 december 1976.

Toekenningsvoorwaarden en berekening van het pensioen in de regeling van de zelfstandigen

Geen recht op overlevingspensioen voor niet gehuwde koppels – Aanpassing van de reglementering aan de maatschappelijke evolutie wenselijk?

De heer Maurois geniet een pensioen in de regeling voor zelfstandigen. Hij vraagt de mening van de Ombudsman over het volgende. Wanneer één van de partners van een sedert 25 jaar samenwonend koppel overlijdt (de samenwoning kan gemakkelijk bewezen worden), wordt de overblijvende partner voor wat betreft de rechten op een overlevingspensioen een complete vreemdeling.

De betrokkene vindt deze toestand niet normaal. De pensioenwetgeving volgde de evolutie van de maatschappij niet. In andere takken van de sociale zekerheid wordt “samenwonen” wel erkend.

De heer Maurois vraagt zich af wanneer de pensioenwetgeving zich eindelijk ook zal aanpassen.

Bedenkingen

Het is niet de eerste keer dat de Ombudsdienst Pensioenen met dergelijke klachten wordt geconfronteerd. Reeds in ons Jaarverslag 2000 (p. 162) haalden wij een gelijkaardig geval aan.

De klagster vroeg onze hulp om de wetgeving inzake overlevingspensioenen te laten wijzigen omdat er volgens haar een schrijnende ongelijkheid bestond.

Zij huwde na eerst 14 jaar te hebben samengewoond. Tien maanden na het huwelijk overleed haar echtgenoot. Het recht op het overlevingspensioen werd haar geweigerd omdat zij niet aan de basisvoorwaarde voldeed, met name dat het huwelijk minstens één jaar voor het overlijden gesloten is.

Zij vroeg dat de periode van officiële samenwonen gelijkgesteld zou worden met het huwelijk. Zij verwees naar de werkloosheidsreglementering waar die regel toegepast wordt voor het bepalen van de uitkering als alleenstaande dan wel als samenwonende.

De pensioenreglementering is vandaag de dag nog steeds gestoeld op de klassieke samenlevingsvormen binnen de maatschappij, zoals deze gezien werd tot de laatste decennia van de 20ste eeuw. “Gehuwd of anders niets” zou een motto kunnen zijn van nogal wat toepasselijke bepalingen in de rust- en overlevingspensioenen.

Kan deze redenering nog opgaan nu de maatschappij snelle en onomkeerbare veranderingen ondergaat?

Wij zijn binnen de Ombudswereld niet de enigen die zich deze vraag stellen. In een zeer recent verslag van een buitenlandse collega¹ vindt men een zeer interessant artikel over de vraag van de aanpassing van de wetteksten aan het nieuwe maatschappijbeeld.

Als het gezin vandaag nog steeds een pijler is van onze samenleving dan is de voorstelling ervan sterk geëvolueerd en de juridische vormen die het aanneemt doen de traditionele grenzen vervagen. Natuurlijk doet het recht moeite om meer in overeenstemming te zijn met de sociale realiteit. Het behoort daarentegen ook tot de opdrachten van een Ombudsman om inspanningen te leveren opdat de wetgeving zich aanpast aan het gezin van de 21ste eeuw.

¹ Frankrijk, Le Médiateur de la République, Jaarverslag 2006, p. 13-20

In België is het genot van sociale voordelen vaak ondergeschikt aan het begrip “gezin”. In de pensioenwetgeving is dit strikt beperkt tot de gerechtigde en zijn echtgenoot. In de reglementering van andere sectoren binnen de sociale zekerheid wordt het begrip “gezin” uitgebreid tot “partner” of de persoon waarmee de gerechtigde als koppel samenwoont. Zijn deze verschillende definities afhankelijk van de betrokken wetgeving geen bron van ongelijkheid? Immers, sommige uitkeringsgerechtigden zullen recht hebben op voordelen waarop anderen geen recht hebben terwijl er in de situatie van de betrokkenen geen enkel verschil is dat een dergelijk onderscheid verantwoordt.

Op basis van de analyse van concrete situaties en op voorwaarde dat men zich beperkt tot de huidige wetgeving in de verschillende pensioenstelsels vinden wij in de teksten geen enkel ongeoorloofd onderscheid of discriminatie tussen gepensioneerden. De gelijke behandeling wordt in alle stelsels gerespecteerd.

Het verschil in behandeling wordt slechts duidelijk wanneer we de rechten die voortkomen uit de verschillende takken van de sociale zekerheid gaan vergelijken. Dit behoort strikt genomen niet tot ons bevoegdheidsveld.

Zonder ons te bemoeien met wat tot de pensioenpolitiek behoort, stelt de Ombudsman enerzijds vast dat er sedert het ontstaan van rustpensioenen in België een sterke band is tussen huwelijk en pensioen en anderzijds dat er in de huidige samenleving een aanzienlijke verandering optreedt in de gedragingen en de mentaliteit. Samenwonen, feitelijk of wettelijk vastgelegd, behoort vandaag tot onze zeden en gewoonten.

Enkel een wetgevend initiatief zou de mogelijkheid bieden om rekening te houden met deze evolutie en om bepaalde rechten toe te kennen aan samenwonende, niet gehuwde partners.

De informatiebehoefte

Negen van de tien telefonische oproepen zijn vragen om inlichtingen over de wettelijke pensioenen of regelingen waarvan de mensen denken dat ze met de pensioenen te maken hebben. Hetzelfde geldt voor meer dan een kwart van de geopende dossiers.

Het merendeel van de vragen om informatie handelen over de pensioenwetgeving en de toepassing ervan, de toekenningsvoorwaarden en de berekening van het pensioenbedrag, de betaling van het pensioen en de uitsplitsing ervan, de verrichte inhoudingen, de pensioenramingen en over de soms mekaar tegensprekende inlichtingen die verschillende bronnen verstrekken.

In onze vorige jaarverslagen namen wij een lijst op van voorbeeldvragen die ons het meest gesteld werden. Omdat ook dit jaar weer ongeveer dezelfde vragen naar voor kwamen, hernemen wij ze deze keer niet. Wij verwijzen de lezer graag naar bijvoorbeeld ons Jaarverslag 2005, p. 143-145.

Behandeling door het College

Wij zijn niet bevoegd om informatie of juridische raad te geven. In het kader van onze algemene verwijzingsopdracht zenden wij deze vragen door naar de meest aangewezen dienst(en).

Mensen die telefonisch inlichtingen vragen, helpen wij met het telefoonnummer, het adres en steeds meer het e-mailadres en de website van de diensten die best geplaatst zijn om de gezochte inlichtingen te geven.

Soms helpen wij de vraag herformuleren om de kans op een zo volledig en precies mogelijk antwoord te vergroten.

Het gebeurt ook, doorgaans bij hoogbejaarde of zieke gepensioneerden, dat de telefonische doorverwijzing problematisch is. In dat geval vragen wij hen naar een vertrouwenspersoon die de gewenste informatie kan inwinnen en contacteren deze dan ook. Zorg voor onmiddellijke dienstverlening in alle omstandigheden en met de best mogelijke begeleiding van de betrokkene is immers een element van de meerwaarde van de ombudswerking.

De schriftelijke vragen om informatie over de pensioenen sturen wij door naar de bevoegde pensioendienst. De vragen over andere materies worden doorgezonden naar de bevoegde administraties. De doorzending gebeurt niet zonder de toestemming van betrokkene indien ook maar de geringste kans op schending van de privacy bestaat.

De pensioendiensten waarmee wij een Protocolakkoord hebben afgesloten, hebben zich geëngageerd om de behandeling van de door ons doorgestuurde vragen om informatie te verzekeren. Het Handvest van de sociaal verzekerde bepaalt overigens dat iedere sociaal verzekerde die er schriftelijk om verzoekt, binnen de 45 dagen nauwkeurig en volledig ingelicht moet worden ten einde hem toe te laten al zijn rechten uit te oefenen en verplichtingen te vervullen.

Daarenboven moeten de instellingen van sociale zekerheid inzake de materies die hen aanbelangen, aan iedere sociaal verzekerde die erom verzoekt, raad geven in verband met die uitoefening van zijn rechten en het naleven van zijn verplichtingen.

De doorzending van de schriftelijke vragen in de plaats van de loutere doorverwijzing is een bewuste keuze. Ook in het geval van onbevoegdheid van de Ombudsdienst moet de verzoeker efficiënt geholpen worden.

Onze ervaring gedurende de voorbije jaren leert ons dat deze methode doeltreffend is. Slechts een verwaarloosbaar aantal (toekomstig) gepensioneerden contacteert ons opnieuw nadat wij ze telefonisch hebben doorverwezen of hun schriftelijke vraag om informatie hebben doorgezonden.

Besluit

Mensen die op zoek zijn naar informatie blijven bij de Ombudsdienst terechtkomen, een fenomeen dat onze collega's ombudsmannen ook vaststellen. Zoals dat bij hen het geval is, zien wij een grote toename van het aantal vragen om inlichtingen naar aanleiding van onze informatiecampagnes. Dit jaar was het effect nog meer uitgesproken door onze gewijzigde communicatiestrategie (zie deel 1). Wij hebben een deels ander segment van ons doelpubliek bereikt via de advertenties in de gratis streekpers naast de advertenties in de "gewone" pers. Ook de goede medewerking van onze intermediaires, de seniorenorganisaties, de Steden, de Gemeenten, de OCMW's, ... die de Ombudsdienst Pensioenen onder de aandacht brengen via hun eigen communicatiekanalen speelt hierin een rol.

Een aantal mensen beseft dat de Ombudsdienst geen informatiedienst is en vraagt spontaan de doorverwijzing of de doorzending.

Anderen hebben de bevoegde pensioendienst gezocht in het telefoonboek en die niet gevonden. Verwijzend naar deel 1, herhalen wij hier nogmaals dat een goede 10 % van de mensen die ons telefonisch contacteren op de Ombudsdienst Pensioenen stoten terwijl zij naar de pensioendienst zoeken (en niet vinden).

Nog anderen hebben ons telefoonnummer gekregen van vrienden, kennissen of een sociale dienst.

Dit lijkt erop te wijzen dat de informatiebronnen nog altijd onvoldoende gekend zijn bij grote delen van het publiek en ook bij hulpverleners in de sociale sector. Wij blijven dan ook in de bijlagen bij dit jaarverslag de nuttige gegevens over de pensioendiensten en hun zitdagen opnemen.